

A 4253.

De Tanta Esper. Societo

Esperanto möti.

(D. E. L.)



Esperanto on rahvusvaheline abikeel, mis Warsfawi tohtri L. Samenhofi poolt kokku seatud ja 1887. aastal välja kuulutatud.

Määratu hulk tähtsaid teadusemehi ja kirjanikke, teiste seas kuulus Wene kirjanik **Leo Tolstoj**, tähtjas keeleteadlane **Max Müller**, loodusteadlased **Wilhelm Ostwald** ja **William Ramsay** on rahvusvahelise keele aadet ja tema täidesaatmist Esperantos kõige tähtsamaks inimsuse-wõiduks tunnistanud. Mõnused leidis Esperanto ka palju wastaseid, aga neist hoolimata on ta waewalt 25 aasta jooksul terwes maailmas wõidule saanud. Praegu ei ole ühtegi maakonda, kus Esperanto ostajaid ei leiduks. Rohkem kui 1.000.000 inimest kõnelewad Esperantot; ligi 2000 jeltsi ja 100 ajakirja awitawad tema wõidukaiku.

Esperanto ei taha iganes emokeelt kõrwale tõrjuda, ta lubab terwele maailmale ühiseks abikeeleks olla. Keskmise haridusega inimene wõib Esperantot paari päewa jooksul lugema, paari nädala jooksul kirjutama, paari kuu jooksul kõnelema õppida, sest: ta tunneb juba üle poole Esperanto sõnadest; grammatika on lühikene, ilma mingi erandita; sõnatüüpid on wähe, millest teatud reeglite najal hulgana uusi sõnu wõib luua. Iga Esperanto keelt kirjutab selle wõime abil mõista.

Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

25972

Esperanto awab Teie ees terwe maailma; ta lõhub rahwakeelte tõkkeid, ja muretseb Teile võimalust, kõigil mail tuttawaid ja sõpru soetada.

Esperanto ilmub mõjukaks abiliseks, kui Teil tarwis on, inimestele kirjutada, kelle keelt Teie ei oska.

Kirjutage Esperanto keeles; pange kirja fiske Esperanto wõtti selles keeles, mida kirjasaaja oskab, ja wõite julgelt olla, et ta Teie kirjast aru saab.

Esperanto wõtmeid on juba kõigis Europa keeltes ilmunud; nende wäljaandjaks on Internacia Propagandejo Esperantista Londonis.

U. E. A.

Universala Esperanto-Asocio on rahwuswaheline ühendus, mis 1909. aastal Esperanto tegeliku tarwitamise sihil asunud. Kahe aasta jooksul on temale terwest maailmast üle 10.000 liikme kogunud, ligi 1000 linnas peab ta asemikku sid (delegitoj), kes on kohustatud, U. E. A. liikmetele soowitawaid teateid muretsema, neile reisi korral juhatusi andma jne.

U. E. A. pakkub igale inimesele, kelle huwid oma kodunurgast kaugemale ulatawad, määratumat tulu.

U. E. A. liikmemaks on 50 kop. aastas; selle eest saadetakse ka umbes 150 lhk. suurune aastaraamat.

U. E. A. häälekandja, ajakiri „Esperanto“ ilmub 2 korda kuus ja maksab aastas 2 rbl.

Esperanto grammatika.

Tähestik: a, b, c, ĉ, d, e, f, g, ĝ, h, ĥ, i, j, ĵ, k, l, m, n, o, p, r, s, ŝ, t, u, ŭ, v, z.

Suurem osa tähtesid loetakse niisamuti kui Eesti keeles. Erandiks on järgmised: c — loetakse nagu ff; ĉ — nagu ffh (Wene c); ĝ = dsh (дж); ĥ = wali h (nagu sõnas „nahk“) ĵ = sh (ж); ŝ = ŝh (ш); v = w; z = pehme ſ (näit. „tala“)

Iga häälik loetakse nagu ta kirjutatud on. Iga täishäälik sünnitab oma ette silbi. Kaksik- ja täishäälik sünnib ainult j ja ŭ abil; esimene on lühikene i, teine lühikene u. Näit.: aj, ej, ej, uj, aŭ, eŭ.

Kõik tähed saavad loetud. Rõhk on alati eelviimase silbi peal.

Grammatikas on kõik reeglid ilma erandita. Sõnad kujunewad nii, et tüvide külge mitmelugused lõpud liidetakse.

Lõpp o tähendab nimesõna; bono headus.

a — omaduseõna; bona hea.

e — määrasõna; bone hästi.

j — paljus; bonaj filoj head pojad.

n — osastawat käänet; la filon poega.

Nimisõnade ligemaks määrajaks tarwitatakse artiklit — la — (see, to). Artikkel on ainuses ja paljuses ning igas käändes üks ja teesama.

Käändeid peale osastawa (akuzativo) tähendatakse ees- sõnadega; iga eesõna nõuab nime awat käänet. La domo de frato wenna maja; al frato wennale; kun frato wennaga.

Akkusatiivi tarwitatakse küsimuse peale „keda, mida?“; ka: „kuhu?“; wastates; peale selle kuupäewa, tegewuse kestwust, mõõtu ja hinda nimetades.

Isikulised aselõnad on: mi mina, vi sina, teie, li tema (meesterahwas); ŝi tema (naisterahwas); ĝi tema (teadmata sugust; laps, loom, asi); ni meie; ili nemad; si ise; oni keegi. — Omadust tähendawaid aselõnu saame eelmistele lõppu a juurde liidades: mia minu, via sinu, teie jne.

Arvusõnad. Põhjusarvud on muutmata: 1 unu, 2 du, 3 tri, 4 kvar, 5 kvin, 6 ses, 7 sep, 8 ok, 9 naŭ, 10 dek, 11 dek-unu, 12 dekdu, 20 dudek, 21 dudek unu, 30 tridek, 100 cent, 1000 mil, 862 okcent-sesdek-du. — Järgarvud sünnivad lõpu abil: unua esimene, dua teine; murdarvud lõpuga — **on**: duono pool, kvarono weerand; kordarvad arvud — **obl**: duobla kahekordne, triobla kolmekordne; koguarvud — **op**: duope kahekefi.

Wõrdlemine. Wõrrelwõrre sünnib sõnadega: pli . . . ol (rohkem kui); malpli . . . ol (wahel kui); ŭliwõrre sõnadega: plej (kõige); pli bela ol ilufam kui, blej bela kõige ilufam.

Rjasõna muudub ainult aegades ja kõnewiilides; iiku ja arwu järele ei muutu ta mitte. Reegliwastaseid ajasõnu ei olegi. Lõpud tähendawad järgmist:

i — algkuju: ami armastama.

as — olewik: mi (vi, ili) amas mina armastan, lina armastad, nemad armastawad.

is — minewik: mi (vi, ili) amis mina armastasin, lina armastasid, nemad armastastwad.

os — tulewik: mi amos mina saan armastama.

us — kahtlew kõnewiis: mi amus mina armastaklin.

u — käskimist, loowi: amu armasta.

Kelkõnade lõpud:

	olewik	minewik	tulewik
tegewikus	ant	int	ont
tehtawikus	at	is	ot

Näitused: amanta armastaw, aminta armastanud, amonta kes saab armastawaks; amata armastataw; amita armastatud; amota keda saab armastatama.

Liit-ajad sünniwad abiajasõna esti waral: mi estas amata mina olen armastataw: li estus laudata tema oleks kiidetaw.

Sõnade loomine.

Esperanto keeles sünnitatakse 1011 sõnad järgmistest osadest, kokkuliitmise teel: 1) tüwi, 2) grammatikaline lõpp; 3) alg- ja lõpulitid.

Tüwid on muutmata; neist kujuneb Esperanto sõnasid: patr, bon, am'. — Alles lõppudega ühinedes omandab tüwi sõna tähendust: patr'o isa, patr'a isalik; bon'a hea, bon'e hästi; ami armastama; am'o armastus.

Alg= ja lõpuliidetega ühinedes sünnitavad tüvid uust mõisteid: patr'et'o isalane: patr'in'o ema; bon'eg'a ülithea.

Algliited.

- bo — nimetab hõimlast, abielu läbi saanud sugulast: bo'file väimees.
 ge — mõlemist sugust isikud koos: ge'patroj vanemad, ge'filoj lapsed (pojad ja tütreid).
 dis — laiali, lahku; siri färistama, dis'siri lahti rebima.
 ek — täh. tegewu'e algust; lühifest, järsku tegewust; krei larjuma, ek'krei larjatama.
 mai — täh. mašandit sellest, mis tüwt is'enešest nimetab: granda suur, mal'granda väike.
 re — jälle tagasi; veni tulema, re'veni tagasi tulema.

Lõpuliited.

- ad — täh. tešmat ehl mitmekordset tegewust; kanto laul, kantado laulmine.
 aj — täh. asja, millel see omadus on, mida sõna muudu nimetab, wõi mis sellest tehtud; nova uus, novajo uus asi.
 an — elanik, poolehoidja, osaline: urbo linn, urbano linnaelanik.
 ar — loogu, ühendus; arbo puu, arbaro mets.
 ebl — võimalus; vidi nägema, videbla nähtav.
 ec — täh. omadust (abstrakt); bona hea, boneco headus.
 eg — suur, määratu; belega wäga ilus.
 ej — päil, ruum, ruš midagi tehakse; kuiri teetma, kuirejo fööl.
 em — mingisuguse omadusega; špari loštu hoidma, šparema loštuhoidlik.
 er — osale, killute; sablo linn, sablero linwatera.
 estr — ülem, juhataja; urbo linn, urbestro linnapea.
 et — väikene, nõrk; arbeto linnašene.
 id — laps, järeltuleja: čevalo hobune, čevalido warts.
 ig — millegiž tegema, sundima; varma šoe, varmigi šoojats tegema.
 iğ — millegiž saama; varmigi šoojenema.
 il — tööritš; tranči teškama, trančilo nuga.
 in — naissterahwas, emastfugu; fratino õde.

ind — väärt; vidinda nägemisewäärt.

ing — tupp leht, warš; plumo fulg, plumingo su'ewars.

isf — ame i pidaja, tegija; boto saabaš, botisto kingsepp.

uj — anum; puu; maa: inko tint, inkujo tindipott; pomo dun pomujo dunapuu; ruso wnelane, Rusujo Wenemaa.

ul — isif: juna noor, junulo noormees.

Kui mitu tüwe — kas alg- ja lõpuliidetega ja grammatikaliste õppudega ehk ilma nendeta — ühist mõistet sünnitawad, siis ühenda'atse nad ühels sõnaks. Alga ate hõlbusets on esialgsetes õperaamatutes ja ta järgnewa lehekülje peal ütsikud tüwed tein'tei'est märgiga (') eraldatud; näit. mal'fort'ec'o, bedaür'ind'e, facil'ig'i, kre'int'o.

Sga sõna-osa on isefetswa tähendusega ja teda tuleb eraldi sõnastikust otsida. Ometi harjub õppija alg- ja lõpuliidete tähendusega kui ta lõppudega warsti ära, nii et tal ainult tüwesõnade õppimine tarwili'els jääb.

Mal'fort'ec'o — ec tähendab omdušt; o — nimesõna; mal — wastupidist; fort — tugerw, jõukas; seega on forteco tugerwus, malforteco nõrkus.

facil'ig'i — leiate: ig millegits tegema; i tegusõna lõpp facil lerge; seega faciligi lerge'stegema, lergendama.

Sõnastikus on mõned sõnad tähefeseaga * märgitud; neid rõõib ilma grammatikaliste lõppudega tarwitada.

Harjutused.

La patr'o est'as tre bon'a. Mi wid'is grand'a'n hund'o'n
lla on wõga hea. Ma nägin suure koera

en la g'arden'o. Mi parol'os hodiaü al mi'a patr'o pri
fees aia. Ma kõnelen täna minu isale

la libr'o. Don'u al mi la libr'et'on. La bird'o'j ha'wis nest'o'j'n
raamatust. Andke mulle raamatukest. Lindudel oliwad pesad

en la arb'o'j. Ven'u al mi hodiaü vesper'e. Cu Vi dir'as al
puudes. Tule juurde minu täna õhtul. Kas Teie ütlete

mi la wer'o'n? La dom'o aparten'as al mi. Sinjor'o Petr'o
mulle tõtt? Maja on päralt minule. Herra Peter

kaj li'a edz'in'o tre am'as mi'a'j'n infan'o'j'n.
ja tema abikaas wõga armastawad minu lapsi.

2.

Ĉu Vi jam trov'is Vi'a'n horlog'o'n? Mi ĝin ankoraŭ ne
 Kas Teie juba leidsite Teie kella? Ma neid weel ei
 serĉ'is; kiam mi fin'os mia'n labor'o'n, mi serĉ'os mi'a'n
 otsinud; kui ma lõpetan oma tööd, ma otsin oma
 horlog'o'n, sed mi tim'as, ke mi ĝin jam ne trov'os.
 kella, kuid ma kardan, et ma teda enam ei leia.

3.

„Simpla, fleksebla, belsona, vere internacia en siaj ele-
 mentoj, la lingvo Esperanto prezentas al la mondo civilizita la
 sole veran solvon de lingvo internacia; ĉar, tre facila por ho-
 moj nemulte instruitaj, Esperanto estas komprenata sen peno
 de la personoj bone edukitaj. Mil faktoj atestas la meriton
 praktikan de la nomita lingvo.“

Soovitatawad Esperanto ajakirjad:

Lingvo Internacia , kõige wanem kuukiri Esperanto keeles; kirjandus ja propaganda	H. 3 rbl.
La Ondo Esperanta , kuukiri, Wene ja Esperanto keeles; ilmub Moskwas.	2 „
Riga Stelo , kuukiri, Wene ja Esperanto keeles; ilmub Riias	1 „
Germana Esperantisto , kuukiri, Saksa ja Esperanto keeles; ilmub Berlinis.	1.50 k.
La Spritulo , naljaleht.	1 rbl.

Algajatele soovitatawad raamatud:

Esperanta Biblioteko Internacia, umbes 40—60 lhk. suurused raamatud; hind à 10 kop.

Esperanto-Eesti sõnastik.

Sellesse sõnastikusse on igapäevases elus sagedamalt ettetulevad sõnad üles võetud; puuduvad mitmed teadusliised ja suurem hulk igaspeel üles võetud „võõraid sõnu“ (nagu teatro, komedio jne.); esimesed tulevad ainult teaduslistes kirjandödes ette ja tarvitavad — nagu 'õil tehnikalistes nimerused, — pilla teaduslist seletust, enne kui inimene, kes seda teadust õppinud ei ole, neist aru saaks; teised on aga ilma seletusetagi arusaadavad.

Sõnastikus olen ainult sõnataid üles annud; neile võib mõiste järele mitmesuguseid grammatikalisi lõppusi juurde lisada; sõnu, millele märk (*) juurde tehtud, võib ka ilma misgi lõpu lisamiseta tarvitada.

A.

abel mesilane
abi kuust
abomen jäl
abon ette tellima
acid hapu
acet ostma
*adiau juma'aga
admir imestelema
admon manitsema
ador austama
aer õht
afabl lahke
afer asi
ag tegema
agit üles kihutama
agl kottas [dir
agrabl mõnus, meel-
ag manus, iga
*ajn üstõit
akcel ebendamia
akceptvastuvõtma
akir kätte saama
akompan saatma

akr terav
akv vesi
*al juurde, -le
ali teine, muu
*almenaü vähemalt
aln lep
alt kõrge
alumet tuletif
am armaštama
amas hull, salt
*ambaü mõlemad
amik sõber
amuz lõbustus
anas part
angul nurk
anim hing
*ankau la, samati
*ankorau veel
anon kuulutama
anser hani
*anstataü asemel
*antaü ees, enne
antikv muinasaegne
apart iseäranis
aparten päraltolema

*apenaü vaemalt
aper ilmuma
apog toetama [res
*apud kõrvas, juu-
ar logu, kari
arang tõrda seadma
arb puu
arĝent hõbe
ark loof, wibu
art kunst
atak kallaletungima
atend optama
atent tähele panema
ating kätte saama
*au eht, wõi
aüd kuulma
aüskult kuulama
aütun sügis
av wanaisa
avar kibsi, ihnus
aven laer
avert hoiatama
avid ahne
azen eesel

B.

babil Iobifema
 bak küpsetama
 bala pühtima
 *baldaü warsti
 ban suplema
 bapt ristima
 bar tõdet tegema
 barb habe
 barel aam, waat
 baston fep
 bat lõõma
 batal mõttlema
 bedaür kahetsjema
 bel ilus
 ben õnnistama
 benk pind
 ber mari
 best met*loom
 betul last
 bezon tarwitama
 bier õlu
 bind lõitma
 bird lind
 blank walge
 blek häält tegema
 blind pine
 blov puhuma
 blu sinine
 bol teema
 bon hea
 bord kallas
 bot saabas
 botel pudel
 bov härg
 brak tüewars
 branc õis, haru
 brand põletatud miin
 brasik kappas

brav tubli
 brik tekstiwi
 bril hiltgama
 bros hart
 bru mühama
 brul põlema
 brun pruun
 brut sarnloom
 bub pois
 buē topma
 bulb sibulaš
 bulk jaiake
 buš suu
 buter wõti
 buton nõõp

C.

cel sihtima
 cent sada
 cerb pea-aju
 cert teatar, kindel
 ceter järgmine
 cign lull
 cindr tuht
 cir wišš (saapaw.)
 cirkonstanc asjaolu
 col toll

Ĉ.

ĉagren pahandama
 ĉambr tuba
 ĉap müts
 ĉapel kübar
 ĉapitr peatül
 *ĉar sest et, luna
 ĉarm armas
 ĉarpent puusepa
 tõõb tegema

ĉas lüttima
 ĉast moorusline
 *ĉe luures, tõrwas
 ĉef ülem
 ĉemiz säril
 ĉen ahel
 ĉeriz kirjš [ua
 ĉerp anumaga tõst*
 ĉes lõppema
 ĉeval hobune
 *ĉia igasuone
 *ĉiam alati
 *ĉie igal pool
 *ĉiel igat wiift
 ĉiel taewas
 ĉifon naru, kalts
 *ĉio lõit
 *ĉirkaü ümber
 *ĉiu igaušš
 *ĉu lasš?

D.

danc tantfima
 danger hädaohtlik
 dank tänama
 dat tvupäew
 daür lestimä
 *de käft, =lt
 dec sünnis
 decid otjustama
 defend lattsma
 *dek kümme
 dekrst parempoolne
 demand küšima
 dens tihe, sage
 dent hammas
 depend ära rippuma
 desegn joonestama
 detal täieline

detru hävitama
 dev kohustus
 dezlr sooritma
 di jumal
 diabl saaban
 difekt wigastama
 diferenc wähe
 difin ära määrama
 digest seedima
 dik palš, jäme
 diligent usin, wirt
 dimanē pühapäew
 dir ütlemä
 direkt juhtima
 *dis laialt, lahtu
 disput waiblema
 distr laialt wištama
 diven aimduš
 divers mitmesugune
 divid jaotama
 *do aga, ometi
 dolc maguš
 dolor walu
 dom maja [ma
 domag kohju tund-
 don andma
 donac kinšima
 dorm nagama
 dors selg
 drap kalew
 drink jooma
 dron uppuma
 *du laš
 dub lahtlema
 *dum tuna
 dung pallama

E.

eben file, tafane
 ebl wõimalit

ec omabus
 *ec la, koguni
 eduk laswatama
 edz abilaas
 efik mõjuma
 egal ühelaadiltine
 eh wastulõla, taja
 eks endine
 ekster wäline [gem
 ekstrem lõige lau-
 ekzerc harjutama
 ekzist olema
 *el seest, -st, wälja
 elekt wälja walima
 elspez kuletama
 embaras titšituš
 *en sees, fise
 entrepren ettewõte
 enu igawuš
 envi labeduš
 erar wiga, ešfituš
 escept erandama
 esenc ašjamõte
 eskadr laewastil
 esper lootma
 esplor uurima
 esprim awaldama
 est olema
 estim auštama
 esting kuxtuma
 estr ülem
 etag majaforb
 etend wälja laotama
 etern igawene
 ewit ära hoidma

F.

fab uba
 fabel muinasjut

facil terge
 faden lõng
 fajt wõlistama
 fajr tuli
 fak jagu, osatond
 fakt ašjalugu
 fal kulluma
 falc ntitma
 fald koku panema
 fals wõlštima
 fam kuulujut
 famili perelond
 fand sulatama
 far tegema
 farm rentima
 fart läekäit
 farun jahu
 favor lahe
 febr palawit
 fe'in' halbjas
 fel naht
 felic õnnelik
 fend lõhkuma
 fenestr aken
 fer raud
 ferm kinni panema
 fervor hoolas
 fest pidu
 fianc peigmees
 fid usaldama
 fidel uštarw
 fier uhfe
 fil poeg
 fin lõpp, otš
 fingr sõrm
 firm kindel, tihē
 fiš kala
 flam leef
 flank tülg, äär
 flar nuufutama

flav kollane
 fleg rawitsfema
 fleks painutama
 flor ditsfema; III
 flu woolama
 flug lendama
 fluid wedel
 foir laat
 foj lord
 fojn hein
 foli leht
 fond asutama
 font hallifas
 *for ära, wälja
 forges unustama
 fork kahwel, hart
 formik sipelgas
 forn ahi
 fort tugewus, jõud
 fortik kindel, kõwa
 fos faewama
 frag maasifas
 framb waarmari
 frap koputama
 frat wend
 fraül poisfmees
 fraül'in'o netu
 fremd wõdras
 frenez hullumeelne
 fres wärste
 fripon kelm
 fromag juust
 frot hõdruma
 fru warane
 frukt puuwilt
 frunt otsaefine
 fulm wält
 fum suits
 funebr lein
 fung seen

funt nael
 furioz metfil
 fut jaig (mõõti)

G.

gaj rõõmus
 gajn wõitma
 gant kinnaš
 garanti waštutama
 garb wiljawihf
 gard hoitma
 gast külaline
 gazet ajaleht
 gent suguwõša
 genu põlv
 glaci jää
 glas klaas
 glat sile, libe
 glaw mõõti
 glit libifema
 glob tera, kuul
 glor austama
 glu liimima
 glut neelama
 gorg lõri
 graci sirge, sihwafas
 grad kraad, järe
 grajn traw, tera
 grand suuc
 gras rasw [ma
 gratul õnne soowi-
 grav tähtjas
 gren wiljaiwa
 griz hall
 grup salt
 gum gummi-liim
 gust mattse
 gut tilkuma
 gvid juhtima

G.

garden rohuaeð
 gem hoigama
 gen tüütama
 general üleülbine
 gentil wiisafas
 germ idu
 *gi tema
 *gis luni
 goj rõõmus
 gu mattfema
 gust õige, paras

H.

haji rahe
 hak ratuma
 halt peatama
 har juuſš
 haüt naht
 hav päralt olema
 hejm kodu
 hejt ahju kütma
 hel hele, selge
 help awitama
 herb taim, rohi
 hered pärandufetš
 *hieraü eila [saama
 hipokrit petfil
 hirund pääsufe
 *hodiaü täna
 hom inimene
 honest aus
 honor austama
 hont häbemata
 hor tund
 hor'log'o tunnikell
 horde oder

humil alandlit
hund foer

I.

*ia misgigugune
*ial misgipäraft
*iam ükstord eht
ide algmöte, aade
*ie kusagll
*iel kudagimoodi
*ies kellegi päralt
ig tegema, sundima
ig mislegiks muutu-
il tödritst [ma
*ili newad
imag ette kujutama
imperi teistritiit
impres mõju
incit ärriitama
ind wäärtus, hind
infan laps
influ mõjuma
ink tint
inklin nõus olema
insist tungiw, äge
instig üles kihutama
instru õpetama
insult saar
insult sõitlerna
intenc nõuks wõtma
*inter wahel, seas
interes huvitus
intern seesmine
invit kutsuma
*io misgi
*iom natufe
ir minema, läima
*iu teegi

J.

*ja jah, aga
*jam juba
jar aastä
*jen säh, wot, waat
*jes jah
*ju—des mida—seda
jug kohut mõistma
jun noor
jup aluskuub, seelik
just õiglana

J.

jaud neljapäew
jet wiiskama
jur wanduma
*jus praegu, just

K.

kač puder
kadr raam, ümbriš
kağ puur
*kaj ja, aga
kajer heft
kaldron fatal
kales töd, talašta
kalk lubi
kalkul arwe
kalumni laimama
kamen kamin
kamp wält
kan piitroog
kandel tüinal
kankr wähl
kant laulma
kap pea
kapabl wõimalus

kapric tušu
kapt püüdma
kar tallis
karb süst
kares kallistama
kas kassa
kastel lofs, kindlus
kaš peitma
kat kass
kaüz pöhjus
kav aul
kaz kääne, muude
*ke mis, et
kel kelle
kelk mõni
kest kass, laegas
*kia misgugune
*kial mispärast
*kiam millal
*kie kus
*kiel kudas
*kies kelle, mille
*kio mis
*kiom lui palju
kis mufutama
*kiu kəs
klafft südb
klar selge
kler haritub
klin painutamo
klopod muretsema
knab potš
kok fuł
kol kael
kolbas worst
koleg selttimees
kolekt koguma
koler wihaštama
kolomb turwi
komb sugema

komenc algama
 komerc kauplema
 komisi hooletš and-
 ma
 kompar wõrdlema
 kompat taastund-
 mus
 kompens tasuma
 kompren aru saama
 komun ühine
 komunik teatama
 kon teadma
 koncern puutuma
 kondamn hulla
 mõistma
 kondiic tingimine
 konduk juhtima
 konduet eluwitš
 konfes tunnistama
 konfid usaldama
 konfirm finnitama
 konfuz segama
 conscienc südame-
 tunnistus [ma
 konsent nõusse heit-
 konserv alalhoidma
 konsil nõu andma
 konsist koos olema
 konsol trööstima
 konstru ehitama
 kontent rahul
 *kontraü wastu
 konven passilil
 konvink usutama pa-
 kor süda [nema
 korrekt parandama
 korespond kirjawa-
 kork forš [hetuš
 korn jarrw
 korp leha, tere

kort õue
 korv laarn, ront
 kost hind
 koton puuwil
 kov hauduma
 kovert kirjaümbrit
 kovr katma
 krač sülgama
 krajon pliiatš
 krani pealuu
 kre looma
 kred usutama
 kresk laswama
 kret fritt
 kri karjuma
 krim süütegu
 kripl wigane, sant
 *krom peale selle
 kruc rist
 kruč kruus, kann
 krud karm, toores
 kruel wali, turt
 krur jalasäär
 krut järš
 kudr õmblema
 kugl tuul
 kuir teetma
 kuk fool
 kuler lusikas
 kulp süü, patt
 *kun kaasas, -ga
 kupr wass
 kur jookšma
 kurac arstima
 kurag julgema
 kurb tõwer
 kuš lamama
 kutim harjuma
 kuv wann
 kuz tädipoeg

*kvankam eht süll
 kvant hull, rohkus
 *kvar neli
 *kvazaü nagu
 kviet tasane, wainne
 *kvin wiis (5)

L.

labor töõd tegema
 lac wästinud
 lač nõõr
 lag järw
 lakt piim
 lam lontama
 lamp lamp
 lan will
 lang keel (ihulitge)
 larg lai
 larm pisar
 las lastma, jätma
 last wiimane
 *laü järele, mööda
 laüd liitma
 laüt wassu
 lav pesema
 lecion õpetüf
 led nahš
 leg lugema
 legom feeduwili
 leg seabuš
 leon löwi
 lepor jänēs
 lert õsarw
 leter tiri
 lev üles tõstima
 *li tema
 liber waba
 libr raamat
 lig tõitma

lign puu
lim piir
lingv feel, kõnekeel
lit woodi
liter kirjataht
liver muretsema
lod lood
log meelitama
log forteris olema
lok koht, paik
long pil
lot iislu heitma
lu üürima
lud mängima
luks toredus
lum walguš
un fuu (taewas)
lund esmošpäew
lup hunt

M.

majstr meister
makul pleš
mal wastupidine
*malgraū hoolimata
man täsi
manġ sōonta
mank puudu olema
mar meri
marc soo, raba
mard teiſipäew
mark postmarš
marš maršsima
martel haamer [ma
mason müüri tege=
mastr peremees
masin masin
maten hommit
matur küps
mebl mööbel

mejl penifoorm
*mem ise
membr liige
memor meeles pida
mend tellinna [ma
mensog waletama
merit ära teenima
merkred leſknädal
met panema
meti täſitöö, amet
mez leſkpaiš
mezur mööt
*mi mina
miel meš
miks ühte segama
*mil tuhat
milit sõdima
minac ähwardama
mir imeštama
mizer häda, wiletsus
moder möödulas
modest alandliš
mol pehme, tüma
mon raha
monat fuu
mond maailm
mont mägi
montr näitama
mord hammuš ama
*morgaū homme
mort surema
mošt sõrguš, ausuš
mov liikuma
muel jahwatama
muġ juſſesema
mult palju
mur müür
mus hiir
muš färbes
mut tynn, keeletu

N.

naci rahwas
naġ ufuma
najbar naaber
najl nael
najtingal döpiš
nask ſunnitama
*naū üheſja
naz nina
*ne ei
nebul udu
neces tarwiline
neġ lumi
*nek — nek ei — ega
*nenia ei mišgiſu=
gune
*neniam ei fudagi
*nenie ei fuſagil
*neniel ei lunagi
*nenies ei tellegi
*nenio ei mišgi
*neniu ei teegi
nep laſelapš
nepr tingimata
nev depoeg, wennap.
*ni mete
nigr muſt
nobl auš meelne
nokt dö
nom nimi
nombr arw, hulš
not üles tähendama
nov uuš
nub pilw
nud halasti
*nun niūd
*nur ainult
nutr toitma, ſöötma

O.

obe sõna kuulma
 objekt asi
 obi kordne [ma
 observ tähel pane-
 obstin tangekaelne
 odor lõhnama
 ofend teotama
 ofer ohverdama
 ofic teenistus, amet
 oft sagebastei
 *ok kahetsa
 okaz juhtuma
 okul film
 okup talitus
 *ol tui
 ole õli
 ombr mari
 ombrel päewawari
 ond laene
 onkl onu, lell
 opini mõte
 oportun lahe, ladus
 or kulb
 ord lord
 ordon kästima
 orel sõrw
 orf waenelaps
 orgen orel
 ost font, luu
 ov muna

P.

pac rahu
 pacienc kannatus
 paf paut
 pag matsma
 pag lehetalg

pajl õlg
 pak paktima
 pal lahmatu
 palac loss, palee
 palp lobama
 pan laib
 pantalon pütsid
 pap pavarst
 paper paber
 papili liblitas [m
 pardon andeks and-
 parenc sugulane
 parol sõnelema
 part osa, jagu
 pas mõõda minema
 passer warblane
 Pask lihawõtted
 past taigen
 pastr preester
 paš sammuma
 patr isa
 paüz waheaeg
 pec tüf
 pek pattu tegema
 pel kshutama
 pelt kasulas
 pen waewa nägema
 pend rippuma
 penetr sisse tungima
 pens mõttelema
 pent kahjatsema
 Pentekost nelipühid
 pentr maalima
 *per abil, läbi, =ga
 perd kaotama
 pere hulla saama
 permes luba andm
 persekut taga ajama
 persist peale ajama
 person isit

pes taaluma
 pet paluma
 pez rasts, taal
 pi waga
 pied jalg
 pik nõelama, torfi-
 pin mänd [ma
 pingl ofas, nõõpudel
 pint latw, ots
 pip piip
 pir pirn
 piz ernes
 plač meelbima
 plad waagen, tald-
 plafon toalagi [ret
 plank põrand
 plant istutama
 plat ühetasane
 *plej kõige enam
 plen täis
 plend kaebama
 plenum täitma
 plezur lõbu
 *pli enam, rohlem
 plor nutma
 *plu enam
 plug kändma
 plum sulg
 plumb tina
 pluv rõhm
 *po haawal, =lesi
 polv tolm
 pom õun; ter'pom'o
 tardulas
 pont silb
 popol rahwas
 *por jaots, =le
 pord ufs
 pork siga
 port sandma

posed omandus
 *post järel, pärast
 postul nõudma
 põs taštu
 post postitalitus
 pot pot
 potenc wägewus
 pov wõtma
 *pra wanaaegne, esi-
 prav õige
 precip lõige esmalt
 predik jutlustama
 prefer paremaks pi-
 dama
 preğ palwetama
 prem rõhuma
 pren wõtma
 prepar walmistama
 pres trüffima
 *preskau peaaegu
 pret walmis
 *preter mööda
 prez hind
 prezent esitama
 *pri üle, =st
 printemp lewade
 privat era
 *pro eest, pärast
 proces tohut läima
 produkt walmista-
 profund sügaw [ma
 progres edenema
 prokrast miwitama
 proksim lähedane
 promen jalutama
 promes tõotama
 propon ettepanek
 propr oma, päris
 prosper lorda mi-
 nema

prov järel katsuma
 prudent mõistlik
 prunt laenu wõtma
 pruv tõestama
 publik awalik
 pugn rufilas
 pulm tops
 pulv püširoht
 pun nuhtlema
 pur puhas
 puš rõutama
 put laew
 putr mädanema

R.

rab rööwima
 radi tiir
 radik juur
 rajd raiutama
 rajt õigus
 rakont jutustama
 ramp roomama
 ranc libe, läwatanud
 rapid kõrme
 raport teadustama
 rat rot
 raük tähtsaw [tama
 rav waimuštus ära-
 raz habel ajara
 *re tagasi, jälle
 redakt lehte toimetama
 reg walitsfema [ma
 regn riik
 regul määrus
 reğ kuningas [ma
 rekomend soovita-
 rekompenc tasu
 andma
 rekt otsetõhene, sirge

religi uft
 rem sõudma
 renkont kofku juh-
 tuma
 respond wastama
 rest wiibima
 ret wõrk
 rev unistama
 rezerv taga varats
 rib sõstar [hoidma
 ribel mässama
 ricev saama
 rič ritas
 rid naerma
 rifug kaitset otšima
 rifuz tagasi lükkama
 rigard waatama
 rigid tardunud
 rikolt wiljaforista-
 rilat puutuma [mine
 rimark tähendus
 rimed abinõu
 ripet lordama
 ripoz puhlama
 riproc sõitlema
 risk julgema
 river jõgi
 riz riis
 romp murdma
 rond ring
 rost küpsetama
 ruband lint, pael
 ruğ punane
 rul weeretama
 ruz kawal

S.

sabat laupäew
 sabl kitiw

saĝ mōislik, tarf
 sak lot
 sal sool
 salajr tööpalk
 salt hüppama
 salut terwitama
 sam samane
 san terwis
 sang weri
 sankt püha
 sap seep
 sat södnud
 sav ära peastma
 sci teadma
 scienc teadus
 *se lui
 *sed aga
 seg saagima
 seg iste, tool
 sek fuim
 sekal rufis
 sekret saladus
 seks juĝu
 sekv järel minema
 sel sadul
 sem külwama
 semajn nädal
 *sen ilma
 senc nōte, tähendus
 send saatma
 sent tundmus
 *sep seitse
 serc otšima
 serioz töšine
 serpent madu
 serur luf
 serv teenima
 *ses luus
 sever wali, farm
 *si ise

sid istuma
 sign märk
 signif tähendus
 silab filp
 silent waitima
 silk fiid
 simil sarnane
 simpl lihtne
 sincer otšetohene
 sinjor herra
 sitel pang, ämber
 skatol laegas
 skrib kirjutama
 sku raputama
 sobr katne, karst
 soif jänunema
 sol ütšil, ainus
 solen pidulik
 solv otšustama
 somer suwi
 son lölama
 song unenägu
 sonor lölifema
 sopir igatsema
 sort saatus
 sovaĝ metsit
 spac ruum, wahe
 spec liit, selts
 spegul peegel
 spert harjumine
 spir hingama
 spirit waim
 spit kiuslif
 sput sülgama
 standard lipp
 star seišma
 stat seisuford, olet
 stel taewatäht
 stomach magu, löht
 strang imeline

strat mulits, tee
 streč pingutama
 strek kriips, soon
 *sub all, alla
 subit ätitšelt, järštu
 suč imema
 sud löuna-kaar
 sufer kannatama
 sufič küllaldane
 sukses õnneštama
 suker sukkur
 sun päike
 sup leem, sup
 *super üle, kohal
 supoz arwama
 supr pealmine
 *sur peal
 surd turt

Š.

šaf lammas
 šajn wälja nägema
 šang muutma
 šarg loormama
 šat salits pidama
 šaum wahutama
 šel loor
 *ši tema
 šip laew
 šir rebima
 širm warjama
 šlim muda
 šlos lufutama
 šnur nõör
 šov küllama
 šovel kühweldama
 špar toku hoibma
 špin kedrama
 šrank lapi

3raub frumi
 stal teras
 stat riif
 stel warastama
 ston fiwi
 stop kinni toppima
 strump sul
 stup aste
 su king
 suld wölgnema
 sultr öla
 sut puistama
 svel paistetama
 svit higistama

T.

tabak tubakas
 tabl laud
 tag päew
 tajlor rätfep
 *tamen fiisgi
 tapis pörandawaip
 taug tölbama
 te tsee
 ted tüütama
 tegment latu8
 teks kuduma
 teler talbre8
 temp aeg
 ten pidama
 tent tiusoma
 ter maa
 terur hirmus, tole
 *tia sarnane
 *tial sellepära8t
 *tiam fiis
 *tie seal
 *tiel nõnda, nagu
 tim kartma

tint Mirisema
 *tio see
 *tiom nii palju
 tir õmbama
 titol aunimi
 *tiu see
 tol löuend
 toler kannatama
 tomb haud
 ton heli, toon
 tond leikama
 tondr mürisema
 tord teerutama
 *tra läbi
 traduk tõlkima
 traf trehwama
 trakt seletama
 tran8 leikama (noa-
 trankvll rahultt (ga)
 *trans teinepool, üle
 *tre wäga
 trem wärisema
 tremol haab
 tren järel wädama
 trezor warandu8
 *tri koln
 tritik nisu
 *tro ülestiga
 tromp petma
 trov leidma
 tru aul
 trud peale sundima
 trunk tüwi
 tub toru
 *tuj tohe
 tuk rätit
 tur torn
 turment piinama
 turn läänama
 tus lõhima

tu8 puutuma
 tut terwe, lõif

U.

ung küüs
 *unu üts
 urb linn
 urs faru
 util kasulit
 uz tarwitama

V.

vag hulluma
 vagon wägun
 vaks waha
 val org
 van asjata
 vang pale
 vapor aur
 verb teenistusesse
 varm soe (kutsuma
 wart talitama
 vast ruumifas
 vaz anum
 vek aratama
 ven tulema
 vend müüma
 vendred reede
 wenen lihwt, mürt
 weng lätte ma8ma
 wenk wõitma
 vent tuul
 ventr lõht
 ver tõde
 verd roheline
 verk kirjatõdd tege
 verst werst sma
 vers walama

vesper õhtu
 vest riidesse panema
 veter ilm
 vetur sõitma
 *vi teie, sina
 viand liha
 vic järjestil, rida
 vid nägema
 vidv lest
 vigl erl, ärkmel
 vilag küla
 vin wiin
 vinagr äädikas
 vintr talve

vip piits
 vir mees
 virg neitsikne
 virt woorys
 viš pühkima
 vitr laas
 viv elama
 vizaž nägu
 voč hää
 voj tee
 vojaž rändama
 vok hüüdma
 vol tahtma
 vom offendama

vort sõna
 vost saba
 vulp rebane
 vund haarvama

Z.

zink tsint
 zon wõõ
 zorg muretsema,
 hoolitsema
 zum sumitsema

Rahvusvahelistel Esperanto-kongressidel.
 millest igal aastal 1500—2000 isikut osa võtavad, on küllalt võimalust olnud, Esperanto kõlbavust ja otsustarbekohasust rahvusvahelise läbikäimise keelena proovida. Inimesed, kes kõigist maailmanurkadest kokku tulnud, saavad ilma mingi raskuseta teineteise kõneft aru.

Teaduse- ja ärimeeste ringkondades on Esperanto tarvitamine ja temast lugupidamine kiireste kaswanud; paljud rahvusvahelised ühised ja kongressid on teda ametlikuks keeleks võtnud, Inglise, Prantsuse ja Saksa keeltega ühehäigulisel tunnistades. Kaubanduskoolides rohkeneb Esperanto keele õpetamine; paljud suured ärid peavad eri-ametnikkusi Esperanto kirjawahetuse tarwis, annavad aasta-aastalt ikka uusi hinnakirjasi Esperanto keeles välja jne. Esperanto võidukäitu ei suuda praegu enam keegi takistada.

Heäranis eestlastele,

nagu kõigile wäiterahwastele, on rahwuswaheline keel „**Esperanto**“ üliähtjas; ta peastab nende noortfugu raskest koormast, mida paljude keelte õppimine neile peale sunnib; annab neile suurte rahwaste majanduslifest ja teaduslifest edust hõlpsat osasaamist; lubab neile emakeele harimiseks ja üleüldise hariduse omandamiseks palju suuremat võimalust, kui muidu olemas. Sellepärast peaks iga wähegi haritud eestlane ennast rahwuswahelise keele aatega ja nimelt Esperantoga tutvustama.

Esperanto laiali laotamise heaks töötawad praegu Esperanto-seltsid Tallinnas, Narwas, Pärnus, Wiljandis, Tartus, Rakweres on need asumas.

Ligemaid teateid Esperanto üle saadawad postifutude eest kõigi nende seltside eestseisused, aga ka:

J. A. Rahamägi, Tallinnas, Mõürivõhe uul. 17.

J. Tõnisson, Narwa-Joaorus nr. 61.

Meilt võib ka kõiki Esperanto keeli raamatuid ja ajakirjasid tellida.

Õperaamatud eestlastele:

Rahwuswahelise keele õpiraamat eestlastele. Dr. L. Samenhofi järele toimetanud J. A. Rahamägi 5. 20 f.

Täielik Esperanto-Gesti sõnastik.
Toimetanud J. A. Rahamägi „ 1.00 „

Esperanto wõtu „ 3 „

Esperanto edusammud 1910. a. „ 3 „